

Евро: новац без државе

Конференција *Економски проблеми ЕУ*
Институт за европске студије
31.5.2017.

Бошко Мијатовић, ЦЛДС

Конструктивне грешке у ЕУ

- ▶ Криза из 2009. показала је да институционална изградња ЕУ није добра.
- ▶ Створена је једна заједница у којој постоји међузависност, али су готово све економске политике остале на националном плану, па и фискална.
- ▶ Створена је монетарна унија, али она не може сама да обезбеди стабилizacionу политику.
- ▶ Криза је показала да ЕУ нема инструменте за утицај на економска кретања, па је готово немоћна.
- ▶ Евро је дошао у питање и 2012. мало је недостајало да пропедне и он и можда ЕУ.

Фискални федерализам

- ▶ Три функције фискалног система:
  - ▶ алокациона
  - ▶ стабилизациона и
  - ▶ редистрибутивна
- ▶ На федрални ниво треба пренети стабилизациону и редистрибутивну функцију
- ▶ Јер, субнационални нивои немају ни интерес ни инструменте да воде стабилизациону политику, а и ефекти би били занемарљиви
- ▶ Осетљива питања поделе надлежности, пореских прихода и односа централног нивоа према дуговима нижих нивоа.

Мастрихт/ПСР систем

▶ Основне карактеристике:

- ▶ буџет Уније врло мали – 1% БДП-а – и неважан.
- ▶ забрањено монетарно финансирање дефицита, тј. ЕЦБ не сме да финансира буџет(е),
- ▶ ЕУ не сме да преузме на себе обавезе чланица, тј. нема спашавања банкротираних чланица; ово да не би пребацивале трошкове на друге,
- ▶ додатно, кроз ПСР прописани су лимити задуживања јавног сектора: 3% годишње и 60% укупно; не поштује се: у 1999-2014. 159 прекршаја, ниједна казна; шаљиво правило.
- ▶ Додатно, ослабљен је стабилизациони потенцијал чланица због немања сопственог новца (девалвација) и централне банке (подршка буџету).

Проблем...

- ▶ ЕУ нема стабилизациону фискалну политику:
  - ▶ нема могућност намерног стварања дефицита,
  - ▶ нема своју или координирану пореску политику,
  - ▶ нема уграђене стабилизаторе.
  - ▶ нема политику задуживања итд.
- ▶ Стога ЕУ није могла да на кризу реагује као САД, које су направиле огроман буџетски дефицит у 2009. ради подстицања економије.
- ▶ Још горе, из фискалне области долазе дестабилизациони импулси (Грчка, Шпанија итд).
- ▶ Показало се да је систем правила изграђен да ублажи проблем (ПСР, Фискални уговор итд) немоћан.

Решење економиста:

- ▶ Технички поткован економиста има јасно решење:
    - ▶ *створити велики буџет евро зоне.* Али, то значи преузимање надлежности од националних држава.
    - ▶ *финансирати га из сопствених прихода (пореза).* Али, то значи преузимање пореских компетенција од чланица.
    - ▶ *водити редистрибутивну политику на нивоу ЕУ.* Али, то значи велике трансфере новца међу чланицама.
    - ▶ *издавати европске обвезнице.* Али, то такође значи преливања на основу претпостављене солидарности.
  - ▶ Такав систем би имао јаку стабилизациону функцију и неке друге предности, али он подразумева **федералну државу, односно политичку унију.**
-

Политика и решење проблема

- ▶ Ван Ромпај је 2012. помињао фискалну унију као излаз, али магловито.
- ▶ *Пет председника (2015)* се заложило за стварање фискалне стабилизације, али, без детаља, уз разне улове и на дуги рок, значи врло опрезно.
- ▶ Председник Макрон предлаже радикалније кораке: парламент, буџет и министра финансија евро зоне.
- ▶ Председник ЕК Јункер је упозорио да се не жури у „опасну шуму“, позивајући на реализам.
- ▶ ***Политичка унија није на видику.***
- ▶ Две ствари ипак постигнуте: ЕСМ и ОМТ.

Текући предлози

- ▶ Већина предлаже „нешто између“: задржавање децентрализованог буџетског система, али уз неке нове механизме на нивоу ЕУ који би поправили ствар.
- ▶ ***Европско осигурање од незапослености.***
- ▶ Аутоматски стабилизатор, јер даје онима чија је привреда у депресији.
- ▶ Сви могу у убудућности да га користе, и север и југ.
- ▶ Није велико, па је могуће да га дају Унији.
- ▶ Додуше, ни корист не би била велика.
- ▶ Али, то би био почетак... (опет ланчана реакција Монеа).

Неке буџетске ставке

- ▶ Набрајају се неке озбиљније намене које би се могле укључити у буџет:
- ▶ **Инвестиције** за, на пример, аутопутеве или енергетску мрежу.
- ▶ **Набавка војне опреме**, чиме би се веома штедело на обиму наруџбина.
- ▶ Почетак толико жељене одбрамбене уније.
- ▶ Питање је како би то функционисало.
- ▶ Проблем што овде говоримо о стабилизационој функцији за евро зону, а ови пројекти су релевантни за целу ЕУ.

Евро обвезнице

- ▶ Издају чланице, гарантују све земље.
  - ▶ Предности:
    - ▶ омогућава угроженим чланицама јефтино задуживање, што спашава ове земље банкрота или кризе,
    - ▶ повећава финансијску стабилност евро зоне кроз велики обим обвезница,
    - ▶ спашава банке локалних државних обвезница, које су у неким земљама врло проблематичне.
  - ▶ Али, мане:
    - ▶ морални хазард,
    - ▶ може довести до повећања камата за најсолидније земље.
- Меркел.

Стабилизациони фонд

- ▶ Директан одговор: новац на гомили у стабилизационе сврхе.
- ▶ Новац би се скупљао од чланица у добрим временима и од позајмица на финансијским тржиштима када понестане у фонду.
- ▶ Новац би се давао државама када западну у рецесију, а ради подстицања тражње и економске активности.
- ▶ Активира се и када једна земља западне у рецесију или када све западну.
- ▶ Основни проблем: морални хазард, који доноси лоше подстицаје и политичко неприхватање решења због могућности трајних једносмерних трансфера.

Фундаментални проблеми

- ▶ Европски пројект је у егзистенцијалној кризи.
- ▶ За сваки напредак потребно је међусобно поверење, а неповерење расте: 42% грађана тражи враћање надлежности на национални ниво, а само 19% јачање надлежности ЕУ.
- ▶ Знак неповерења је и да је питање моралног хазарда данас централно питање европске политике, мада се о њему ретко јавно говори.
- ▶ Различите преференције грађана различитих земаља, на основу различите културе и историје.
- ▶ ЕУ не успева да оконча ни банкарску унију, па не верујем да ће фискална озбиљније напредовати у догледној будућности.

